

LA GESTIÓ DE LA RENDA MÍNIMA D'INSERCIÓ A LES ILLES BALEARS (2013)

1. La normativa de la renda mínima a les Balears. Anàlisi comparativa amb altres comunitats autònomes

Les normatives autonòmiques sobre la renda mínima d'inserció tracten de recollir les directrius o les recomanacions plantejades en els plans regionals d'inclusió social respectius, ajustats al Pla Nacional d'Acció per a la Inclusió Social 2013-2016 (PNAin).

A les Illes Balears la renda mínima es regula mitjançant el Decret 117/2001, de 28 de setembre. Tot i que la comunitat autònoma no té un pla d'inclusió autonòmic, l'Estatut d'autonomia, en l'**article 21, "Pobresa i inserció social"**, recull l'obligatorietat dels poders públics de les Illes Balears de "garantir el dret dels ciutadans de les Illes Balears en estat de necessitat a la solidaritat i a una renda mínima d'inserció en els termes prevists en la llei".

Així doncs, en la jerarquia protectora, el darrer lloc de la xarxa està ocupat per les rendes mínimes d'inserció de les comunitats autònomes, les quals, en general, garanteixen un nivell molt inferior als nivells de pobresa relativa.

Els programes de rendes mínimes d'inserció, com a part del Sistema Públic de Serveis Socials, són una competència exclusiva de les comunitats autònomes, a l'empara del que estableix la Constitució espanyola.

1.1. Els requisits d'accés

Des de la implantació de la renda mínima d'inserció (RMI), la normativa balear s'ha anat ajustant amb la finalitat d'intensificar-ne l'eficàcia. Una part important de les reformes estan relacionades amb la flexibilització dels requisits d'accés, la qual cosa ha permès estendre la cobertura a situacions que abans en quedaven excloses.

A les Illes Balears, l'RMI és una prestació de caràcter personal, encara que destinada al conjunt de la unitat familiar; per tant, els requisits també són bàsicament de caràcter personal. La comparació amb la normativa de les distintes comunitats autònomes reflecteix que aquesta és una característica general.

Aquests programes, que reben denominacions distintes i tenen diferents formes d'accés, requisits, durada o quantia segons cada administració, tenen en comú que estan destinats a persones o famílies a les quals manquen recursos econòmics suficients per atendre les seves necessitats bàsiques i els proporcionen els mitjans necessaris per cobrir aquesta mancança, juntament amb un procés d'intervenció social que, en alguns casos, es vincula amb la inserció laboral.

La totalitat de les normes autonòmiques vigents en matèria d'ingressos mínims d'inserció subordinen l'obtenció de la prestació a una condició de residència prèvia i continuada en els territoris respectius. La regla més estesa és la d'exigir un any d'antiguitat en la residència. Només les Illes Balears minimitzen aquesta condició, atès que redueixen el temps exigít a sis mesos, i la Comunitat Valenciana no ho estipula.

Quadre 1. Requisits de naturalesa administrativa (2012)

<i>Comunitat autònoma</i>	<i>Persona beneficiària</i>	<i>Temps de constitució de la unitat familiar</i>	<i>Empadronament</i>	<i>Temps de residència</i>	<i>Edat mínima</i>
Andalusia	Unitat familiar	12 mesos	12 mesos	12 mesos	25 anys
Aragó	Titular	No s'exigeix	12 mesos	12 mesos	18 anys, o menors d'edat amb càrregues familiars
Astúries	Unitat econòmica de convivència independent	6 mesos	Estar empadronat	24 mesos	25 anys
Illes Balears	Titular	6 mesos	Estar empadronat	6 mesos	25 anys o persones en procés de desinstitucionalització que tinguin menors o persones amb situació de discapacitat al seu càrrec, -que hagin patit maltractament -situació d'orfandat
Canàries	Titular	No s'exigeix	6 mesos	36 mesos	25 anys
Cantàbria	Unitat perceptora	No s'exigeix	12 mesos	12 mesos	23 anys, o 18 anys en situació d'orfandat o amb càrregues familiars
Castella-la Manxa	Unitat familiar	12 mesos	24 mesos	24 mesos	25 anys
Castella-Lleó	Titular / Unitat familiar o de convivència	No s'exigeix	12 mesos	12 mesos	25 anys
Catalunya	Titular / Unitat	12 mesos	Estar empadronat	24 mesos	25 anys

	familiar				
Extremadura	Titular / Unitat familiar o de convivència	No s'exigeix	12 mesos	12 mesos	18 anys, o 16 anys per a emancipats o en risc de desprotecció o desemparament
Galícia	Unitat convivència	No s'exigeix	12 mesos	12 mesos	25 anys
La Rioja (1)	Titular / Unitat de convivència	12 mesos	36 mesos	36 mesos	25 anys, o menors de 25 amb menors o persones amb discapacitat al seu càrrec
Madrid	Unitat convivència	6 mesos	Estar empadronat	12 mesos	25 anys, o menors de 25 amb menors o persones amb discapacitat al seu càrrec
Múrcia	Unitat de convivència	No s'exigeix	12 mesos	12 mesos	25 anys
Navarra	Unitat familiar	No s'exigeix	Estar empadronat	24 mesos	25 anys
País Basc	Unitat de convivència	12 mesos	12 mesos	12 mesos	23 anys
Comunitat Valenciana	Titular / Unitat familiar o de convivència	No s'exigeix	24 mesos	No s'estipula en la llei	25 anys

Font: Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat. Informe sobre rendes mínimes d'inserció (2012).

(1) Ingres mínim d'inserció i ajudes d'inclusió social

Per ser persona beneficiària de la prestació es requereix una edat mínima. Tretze comunitats autònomes, entre les quals les Illes Balears, exigeixen que la persona titular del dret tingui com a mínim 25 anys¹, si bé hi ha la possibilitat de rebaixar aquest límit per raons socioeconòmiques varies (a les Balears, es consideren, entre altres qüestions, l'elevada taxa d'abandonament educatiu, l'emancipació primerenca dels joves, etc.).

Com a conclusió, es pot afirmar que totes les comunitats invoquen els principis de la inserció com a orientadors de les seves activitats. En realitat, es produeix una notòria heterogeneïtat entre els models de polítiques de garantia mínima d'ingressos posats en marxa per les comunitats autònomes. Malgrat la diversitat, es poden apreciar una sèrie de trets comuns, com assenyalen Aguilar, Laparra i Gaviria (1995, 1996):

- Es pren com a unitat de referència la unitat familiar o de convivència.

¹ També s'hi inclouen els menors de 25 anys amb càrregues familiars amb algunes particularitats, com són les persones en procés de desinsitucionalització, amb persones menors o persones en situació de discapacitat al seu càrrec, en situació d'orfanat o que hagin sofert maltractaments.

- Per accedir-hi s’ha de demostrar un nivell d’ingressos inferior a un determinat barem.
- Totes inclouen algun mecanisme orientat a restringir la mobilitat entre comunitats autònomes.
- La concessió es fa per un període de temps determinat. La pròrroga de la prestació difereix d’uns casos a altres.
- Es vincula la prestació econòmica a accions d’inserció (malgrat que es planteja de maneres molt diverses).

1.2. Les obligacions explícites de les persones titulars de la prestació

Les Illes Balears, igual que la majoria dels programes d’altres comunitats autònomes, estableixen l’obligació de destinar els diners percebuts a cobrir les necessitats bàsiques dels membres de la llar, així com de comunicar les variacions que es produeixin en la situació personal o patrimonial. Així mateix, obliguen la persona beneficiària a recórrer prèviament a alguna alternativa possible abans de sol·licitar l’RMI.

A les Illes Balears no és una obligació reintegrar els cobraments indeguts, com tampoc no ho és col·laborar amb l’Administració, que és la prescripció general de la majoria de comunitats autònomes.

La normativa de les Illes Balears recull la prohibició de rebutjar ofertes d’ocupació adequades, però no la prohibició de mendicar ni l’obligació d’escolaritzar els fills i filles en edat escolar.

D’altra banda, totes les comunitats autònomes imposen a la persona destinatària l’obligació de subscriure un “compromís d’inserció” per a la realització d’activitats de promoció personal i socioprofessional.

1.3. Els ingressos garantits

El quadre següent reflecteix que la quantia de les prestacions fluctua de manera notable al llarg del territori estatal. Les Illes Balears pertanyen al grup de regions on la quantia de les prestacions és de les mitjanes-baixes (de les disset comunitats autònomes, és la novena amb la prestació més alta). En aquest quadre, es reflecteixen les dades relatives a 2012, amb l’objectiu de poder fer una anàlisi comparativa per comunitats autònomes. A les Illes Balears, l’any 2012, l’import de la prestació bàsica mensual era de 417,30 €.

Quadre 2. Ingressos garantits l'any 2012 segons la comunitat autònoma

Comunitats Autònomes	Quantitat	(%) SMI 641,60 €	(%) IPREM 532,51
Andalusia	397,67 €	61,98%	74,68%
Aragó	441,00 €	68,73%	82,82%
Astúries	442,96 €	69,04%	83,18%
Illes Balears	417,30 €	65,04%	78,36%
Canàries	472,16 €	73,59%	88,67%
Cantàbria	426,01 €	66,40%	80,00%
Castella - la Manxa	372,76 €	58,10%	70,00%
Castella- Lleó	426,00 €	66,40%	80,00%
Catalunya	423,70 €	66,04%	79,57%
Extremadura	399,38 €	62,25%	75,00%
Galícia	399,38 €	62,25%	75,00%
Madrid	375,55 €	58,53%	70,52%
Múrcia	300,00 €	46,76%	56,34%
Navarra	641,40 €	99,97%	120,45%
País Basc	612,41 €	95,45%	115,00%
La Rioja	372,76 €	58,10%	70,00%
Comunitat Valenciana	385,18 €	60,03%	72,33%

Font: Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat. Informe sobre rendes mínimes d'inserció (2012).

2. La cobertura de les rendes mínimes d'inserció

L'RMI es pot definir com una prestació econòmica concebuda perquè cap persona no es quedi sense atendre les necessitats bàsiques per viure, de manera que marca un nivell mínim de protecció social.

Ara bé, en relació amb els nivells de cobertura de les persones titulars, l'increment progressiu de població coberta es concentra en algunes comunitats autònomes; principalment, el País Basc (amb 31,91 titulars per cada mil habitants), seguit de Navarra (12,29 ‰) i Astúries (8,72 ‰). A les Illes Balears, la cobertura és aproximadament de l'1,95 ‰.

Segons el nombre de persones perceptores o membres dependents, l'índex de cobertura a les Balears és del 4,26 ‰, mentre que la mitjana estatal és del 7,17 ‰. I, una vegada més, Navarra i el País Basc registren la taxa de cobertura més elevada, amb un 27,79 ‰ i un 27,51 ‰, respectivament.

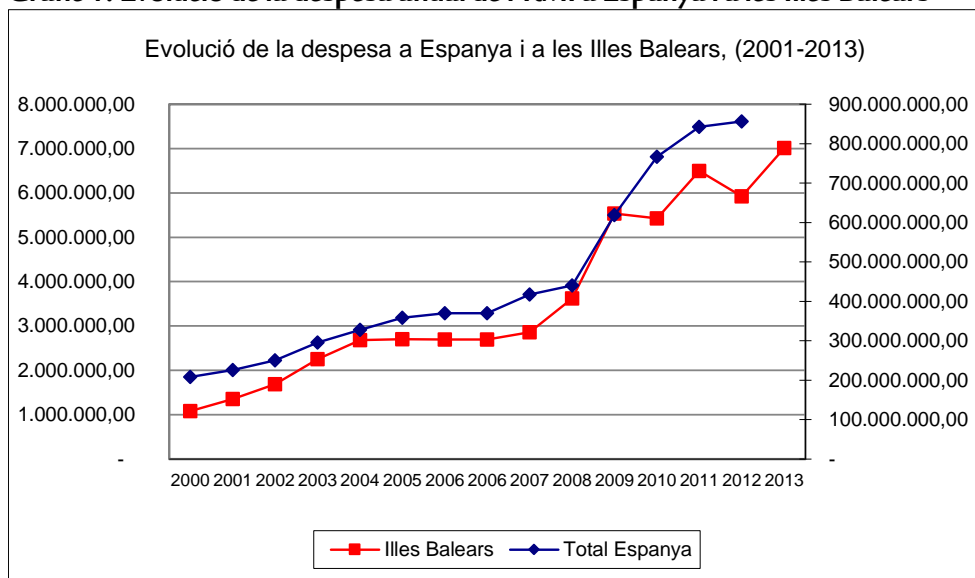
Quadre 3. Taxa de cobertura de la renda mínima d'inserció segons la comunitat autònoma (2012)

	Població (Padró 2012)	Titulars de prestació	Total de perceptors	Taxa de cobertura de titulars per cada 1.000 hab	Taxa cobertura de perceptors per cada 1.000 hab
Andalusia	8.449.985	33.068	93.146	3,91	11,02
Aragó	1.349.467	5.504	13.680	4,08	10,14
As túries	1.077.360	9.393	11.392	8,72	10,57
Illes Balears	1.119.439	2.182	4.767	1,95	4,26
Canàries	2.118.344	5.397	10.529	2,55	4,97
Cantàbria	593.861	4.402	4.470	7,41	7,53
Castella - la Manxa	2.121.888	1.097	4.809	0,52	2,27
Castella-Lleó	2.546.078	8.430	12.575	3,31	4,94
Catalunya	7.570.908	23.123	29.394	3,05	3,88
Extremadura	1.108.130	1.318	2.097	1,19	1,89
Galícia	2.781.498	8.571	9.935	3,08	3,57
Madrid	6.498.560	19.909	39.221	3,06	6,04
Múrcia	1.474.449	1.876	3.807	1,27	2,58
Navarra	644.566	7.920	17.915	12,29	27,79
País Bas c	2.193.093	69.976	60.324	31,91	27,51
La Rioja	323.609	2.190	-	6,77	-
Comunitat Valenciana	5.129.266	12.282	19.428	2,39	3,79
Total	47.100.501	216.638	337.489	4,60	7,17

Font: Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat. Informe sobre rendes mínimes d'inserció (2012).

3. Evolució de la despesa

Gràfic 1. Evolució de la despesa anual de l'RMI a Espanya i a les Illes Balears

Font: Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat, i Conselleria de Família i Serveis Socials (no es disposa de les dades de 2013 per al conjunt d'Espanya).

L'evolució de la despesa de l'RMI a les Illes Balears ha mantingut un creixement constant pràcticament des de l'entrada en vigor del nou decret. No obstant això, la repercussió més important en relació amb la despesa executada arriba en els anys 2003 i 2004, quan se'n constata un augment significatiu. Realment, però, és a partir de l'any 2007 quan la despesa creix de manera molt considerable, una mitjana de prop del 23 % durant el període que va de l'any 2007 al 2011; i és sobretot durant els primers moments de la crisi quan augmenta de manera important –també en el conjunt d'Espanya–, fet que a la vegada suposa un increment de la taxa de cobertura. Com s'observa en el quadre següent, l'any 2012 es produeix una caiguda del 8,86 % en relació amb l'any 2011, que remunta el 2013 amb un creixement en valors relatius del 18,4 %.

Quadre 4. Despesa anual executada de la renda mínima d'inserció per illes

Quadre 3. Despesa anual executada de la Renda Mínima d'Inserció per illes

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Mallorca	2.032.431,30 €	2.374.419,59 €	2.185.969,13 €	2.005.002,35 €	2.132.334,97 €	2.745.392,89 €	4.512.930,70 €	4.895.240,41 €	5.688.794,52 €	5.196.986,76 €	5.935.809,56 €
Menorca	119.123,55 €	235.121,81 €	290.074,50 €	433.527,67 €	466.858,94 €	589.995,85 €	676.464,03 €	287.598,45 €	502.454,50 €	480.119,00 €	816.219,76 €
Eivissa	144.694,32 €	144.143,14 €	165.212,04 €	195.464,84 €	258.425,16 €	287.958,72 €	342.385,31 €	238.816,54 €	300.341,67 €	241.366,42 €	251.205,56 €
Formentera	-	-	-	-	-	-	4.315,08 €	7.046,44 €	7.866,94 €	5.216,25 €	9.195,12 €
Total Illes Balears	2.296.249,17 €	2.753.684,54 €	2.641.255,67 €	2.633.994,86 €	2.857.619,07 €	3.623.347,46 €	5.536.095,12 €	5.428.701,84 €	6.499.457,63 €	5.923.688,43 €	7.012.430,00 €

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

En relació amb la variació interanual de la despesa executada per territoris durant l'any 2013, totes les illes tenen creixements positius. Formentera i Menorca, amb el 76,28 % i el 70 %, respectivament, són les illes que presenten el creixement més important al llarg del 2013. La despesa executada a Formentera s'estén dels 5.216,25 € l'any 2012 als 9.195,12 € l'any 2013. I Menorca passa dels 480.119,00 € el 2012 als 816.219,76 € durant el 2013. Mallorca i Eivissa registren creixements més continguts, del 14,22 % i el 4,08 %, respectivament.

Quadre 5. Despesa anual en euros per persona titular i illa (2013)

	2013
Mallorca	3.370,70 €
Menorca	2.071,62 €
Eivissa	2.791,17 €
Formentera	1.532,52 €
Total	3.115,25 €

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

La despesa anual en euros per titular, segons la relació entre el nombre de persones titulars i la despesa executada per cada consell insular, mostra que Mallorca disposa de la despesa més gran per titular, 3.370,70 €; seguida d'Eivissa, on la despesa per titular és de 2.791,17 €; Menorca, on és de 2.071,62 €, i, finalment, Formentera, amb 1.532,52 €.

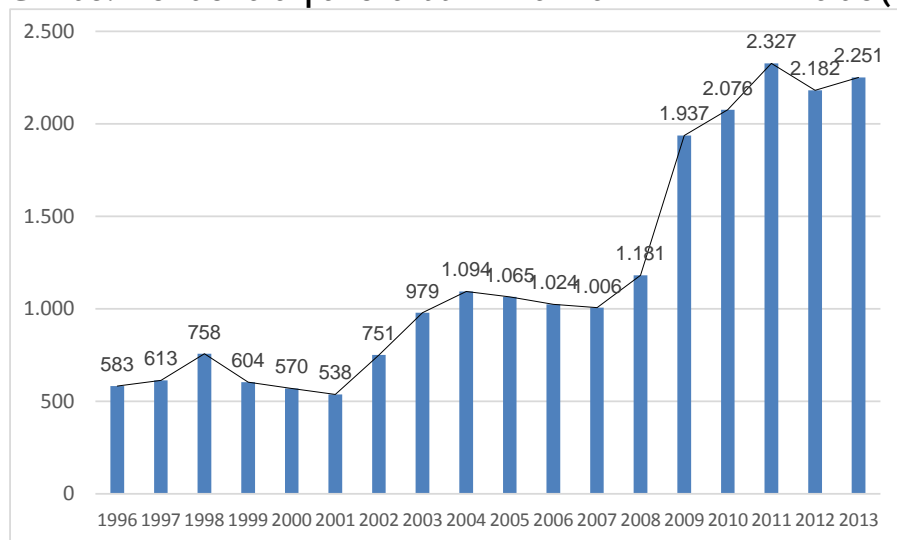
4. Evolució i situació actual de les persones titulars

Evolució de les persones titulars de la renda mínima d'inserció

L'any 1996 (any de creació del Suport Transitori Comunitari, l'actual RMI) s'esdevé una entrada important i ràpida de persones beneficiàries. Amb l'entrada en vigor de les noves bases reguladores², es produeix un augment considerable de les prestacions durant l'any 1998. Des d'aquest moment, el nombre de persones perceptores s'estabilitza fins a l'any 2001.

A partir de llavors, amb un mercat laboral molt favorable, tornam a trobar un creixement sostingut i constant. Finalment, a partir de l'any 2007, la tendència es manté a l'alça com a conseqüència de la recessió econòmica actual fins a l'any 2011, quan es registra l'augment més important en valors absoluts i relatius des del començament de la crisi. En els dos darrers anys, descendeix el nombre de persones titulars, i es registra una xifra estable que se situa entre els 2.182 titulars del 2012 i els 2.251 titulars de la prestació de l'RMI per al 2013. S'ha de dir que, des dels serveis socials municipals, s'ha fet una feina de contenció de les noves demandes i, en molts casos, també s'ha limitat el temps de la prestació, la qual cosa ha significat ajustar les persones titulars al pressupost disponible.

Gràfic 3. Evolució de les persones titulars de la renda mínima d'inserció (1996-2013)

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

² El mes de juliol de 1997, entren en vigor les noves bases reguladores de l'RMI. Aquest canvi suposa que les persones perceptores de l'RMI tinguin dotze mesos de prestació (poden sol·licitar renovar la prestació mig any més i així disposen de divuit mesos), mentre que amb les bases antigues s'havia d'esperar mig any per tramitar la nova sol·licitud.

L'evolució del nombre de titulars és força diferent per illes. Mallorca i les Pitiüses presenten una evolució descendent entre els anys 2004 i 2007, i des del 2008 fins al 2011 es produeix un increment molt considerable en aquestes illes. Menorca, per contra, registra forts creixements interanuals des del 2005 fins al 2009, i els tres anys posteriors (del 2010 al 2012) registra una tendència més estable en què el nombre de titulars oscil·la entre 251 i 259.

Durant l'any 2013, Menorca és l'illa que registra el repunt més important en el nombre de persones titulars de l'RMI (394 titulars, un 56,3 % més que l'any 2012), seguida d'Eivissa i Formentera, mentre que Mallorca presenta la davallada més important des del 2010.

Quadre 6. Persones titulars de l'RMI per illes (2003-2013)

	Mallorca	Menorca	Eivissa i Formentera (fins al 2009)	Formentera
2003	858	83	38	
2004	926	127	42	
2005	887	139	39	
2006	767	221	36	
2007	750	225	31	
2008	894	239	48	
2009	1.541	297	96	3
2010	1.714	251	105	6
2011	1.958	259	104	6
2012	1.840	252	87	3
2013	1.761	394	90	6

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

5. Característiques de les persones titulars

5.1. Les persones titulars de la renda mínima d'inserció per municipis i illes

A Mallorca, la distribució territorial de persones beneficiàries mostra una forta correlació amb la distribució de la població. El major volum d'expedients es concentra a Palma (48,95 %) i als municipis de més de 25.000 habitants (Llucmajor i Calvià, que gestionen el 6,70 % i el 5,57 % dels expedients, respectivament; Inca, que en gestiona el 4,15 %, i, finalment, sa Pobla i Santa Margalida, amb el 2,73 % i el 2,44 %, respectivament). Marratxí i Manacor, tot i el volum important de població, només gestionen el 2,33 % i l'1,36 % dels expedients totals. Altres municipis amb un volum d'expedients molt baix són Felanitx, Andratx i ses Salines.

D'altra banda, cal fer atenció als municipis en què la gestió de l'RMI, històricament, és pràcticament nul·la: el perfil més nombrós respon a pobles petits de la serra de Tramuntana.

A Menorca, la major proporció de perceptors es produeix a Maó, amb el 43,65 % dels titulars, i també destaca la concentració a Castell (18,27 %). Ciutadella, amb el mateix pes demogràfic que Maó, concentra el 20,05 % del volum d'expedients.

A Eivissa, com en les altres illes, és a la capital on es concentra el major nombre de persones titulars: el 68,89 % són a la ciutat d'Eivissa; en segon lloc, trobam Santa Eulària des Riu (14,44 %) i, després, Sant Josep de sa Talaia (8,89 %).

La taxa de cobertura mitjana (incidència per cada 1.000 habitants de 25 a 64 anys) per illes és la següent: Menorca, amb el 7,02 ‰, històricament és l'illa amb més cobertura per habitant; seguida de Mallorca, amb el 3,45 ‰; Eivissa amb el 0,99 ‰ i, finalment, Formentera amb el 0,80 ‰.

En conclusió, podem afirmar que l'oferta del programa no arriba en les mateixes condicions als diferents municipis i que les probabilitats d'accedir a la prestació de l'RMI varia, no només segons la situació de necessitat del nucli familiar, sinó també pel fet de residir a una illa determinada i a un municipi o altre, la qual cosa suposa un tractament diferencial entre els ciutadans i ciutadanes de les illes. Són tres les variables que condicionen el nombre de persones titulars: la població del municipi, la centralitat i la mateixa gestió de l'oferta.

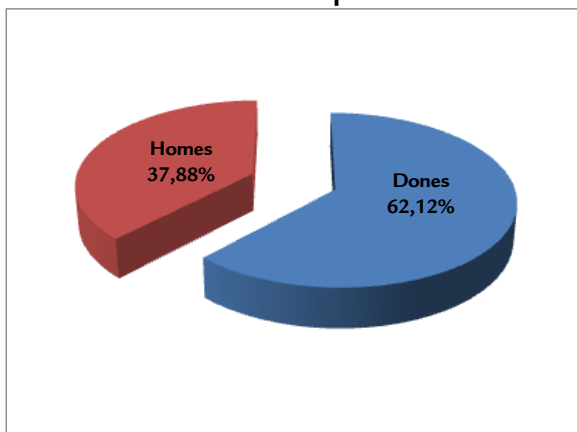
5.2. Les persones titulars de la renda mínima d'inserció segons el sexe

A les Illes Balears, la distribució de les persones titulars per sexe és la següent: el 62,12 % són dones, i el 37,88 %, homes. Per illes³, Eivissa és la que presenta el perfil més feminitzat, amb el 68,89 % de dones titulars de l'RMI, seguida de Mallorca, amb el 63,88 %. Menorca és l'únic territori que presenta una distribució més equilibrada, amb el 52,03 % de dones sobre el total de persones titulars de l'RMI.

³ A Formentera, de les sis persones titulars, el 100 % són dones.

Gràfic 5. Distribució de les persones titulars de l'RMI per sexe (2013)

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

5.3. Les persones titulars de la renda mínima d'inserció segons el grup d'edat

L'edat és una altra variable que ens aporta el perfil de les persones beneficiàries. En el quadre següent s'observa que hi ha una alta incidència del perfil més jove: el 60 % de les persones beneficiàries té entre 25 i 44 anys, tot i que, en els darrers anys, els grups d'edat entre 45 i 54 anys han guanyat pes respecte del conjunt de persones titulars. La crisi econòmica, certament, afecta la població més jove; però l'atur de llarga durada més les contínues reformes dels subsidis d'atur han suposat, per a la població més gran de 50 anys, un enduriment de la seva situació econòmica que, en molts casos, ha implicat ser perceptor de la renda mínima d'inserció.

Quadre 7. Distribució de les persones titulars de l'RMI per grup d'edat (2013)

	Dones	Homes	Total	%
15-19	6	11	17	1%
20-24	54	13	67	3%
25-29	140	40	180	8%
30-34	233	81	314	14%
35-39	277	148	425	19%
40-44	259	176	435	19%
45-49	135	120	255	11%
50-54	112	116	228	10%
55-59	88	63	151	7%
60-64	57	65	122	5%
65 i més	37	20	57	3%
Total	1.399	853	2.251	100%

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

Menorca és l'illa que té la incidència més alta de persones titulars entre 25 i 44 anys, el 62 % sobre el total de persones titulars. A continuació hi ha Mallorca, amb un percentatge del 59,9 %, i Eivissa, amb tan sols els 56,7 %. Aquí cal destacar que el

col·lectiu de persones més grans de 50 anys a Eivissa representa el 31,1 % de les persones beneficiàries, mentre que la mitjana a les Illes Balears és del 25 %.

5.4. Les persones titulars de la renda mínima d'inserció segons el nivell d'estudis

Avui en dia l'educació es considera un dels factors clau a l'hora de construir les trajectòries vitals i laborals dels individus, i és un element important en la superació de la crisi actual. La majoria de les persones titulars de l'RMI no tenen els estudis primaris finalitzats i es poden considerar analfabetes funcionals (analfabetes i sense estudis); estam parlant d'un percentatge del 24,57 %. A més, les persones titulars que només tenen estudis primaris suposen el 38,16 %. Per illes, destaca Eivissa amb la major presència de persones titulades en nivells superiors; el 37,78 % de les persones titulars de l'RMI té estudis d'ESO, la qual cosa suposa 10,15 punts percentuals més que la mitjana de les Balears, l'11,11 % té estudis de batxillerat i el 3,33 % té estudis universitaris (quan la mitjana de les Balears és de l'1 %). A Formentera el 100 % de les persones titulars té un nivell d'estudis fins a l'educació obligatòria.

Quadre 8. Distribució de les persones titulars de l'RMI per nivell d'estudis (2013)

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Illes Balears
Analfabets	0,91%	3,30%	2,22%	16,67%	5,77%
Sense estudis	42,82%	19,04%	13,33%	0,00%	18,80%
Primer grau	34,92%	56,60%	27,78%	33,33%	38,16%
ESO	17,15%	5,58%	37,78%	50,00%	27,63%
Batxillerat	1,70%	7,61%	11,11%	0,00%	5,11%
FP de grau mitjà	0,00%	3,05%	4,44%	0,00%	1,87%
FP de grau superior	0,00%	2,28%	0,00%	0,00%	0,57%
Diplomatura	2,50%	0,76%	1,11%	0,00%	1,09%
Llicenciatura	0,00%	1,78%	2,22%	0,00%	1,00%
Doctorat	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Total	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

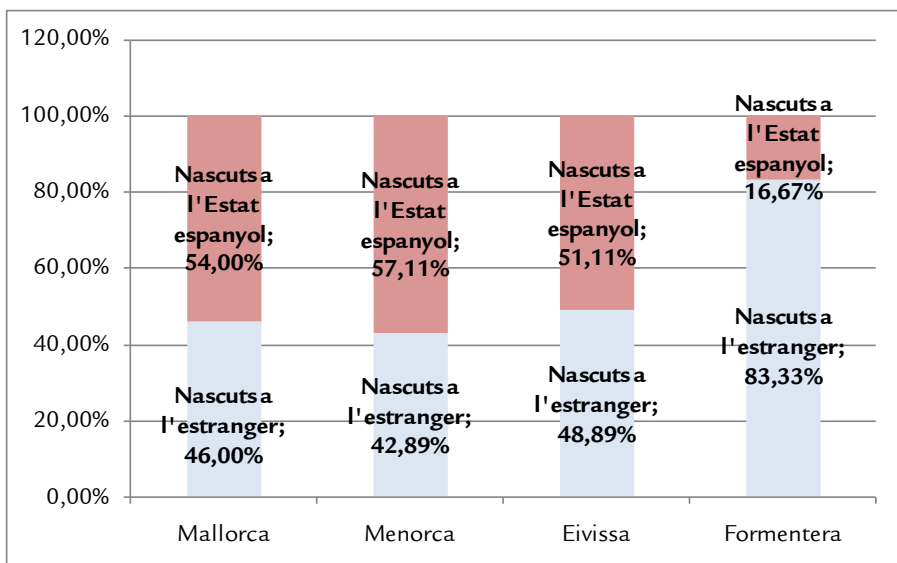
5.5. Les persones titulars de la renda mínima d'inserció segons la procedència

Pel que fa a la procedència dels titulars, l'arribada de persones originàries de països en vies de desenvolupament a les Illes Balears, sobretot a partir de l'any 2000, va suposar un canvi de perfil de les persones beneficiàries de l'RMI. Enguany el 55,8 % de les persones titulars de l'RMI són de procedència estrangera.

La zona de procedència majoritària és el Magrib o Àfrica del Nord, amb un 36,09 %, seguida de l'Amèrica del Sud (24,22 %) i, en tercer lloc, l'Europa dels 27, amb un 18,87 %.

Gràfic 6. Distribució de les persones titulars de l'RMI per procedència i illa (2013)

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

A Formentera, el 83,33 % de les persones beneficiàries de l'RMI són d'origen estranger; a Eivissa, el 48,89 %; a Mallorca, el 46 %, i a Menorca, el 42,89 %. El fet que, al llarg dels anys anteriors a la crisi, les persones no nascudes a la nostra comunitat autònoma representessin un percentatge molt elevat de perceptores de l'RMI, ens donava a entendre que aquest sector de població era el que patia majoritàriament una situació d'exclusió social. Amb la situació actual de crisi econòmica, torna a guanyar pes el col·lectiu de persones nascudes a l'Estat espanyol.

5.6. Les persones titulars de la renda mínima d'inserció segons el perfil de risc

L'anàlisi de diferents grups de població que, per la seva especial vulnerabilitat, es poden veure afectats per processos d'exclusió ens dóna una idea més aproximada de les característiques personals i l'origen social de les persones beneficiàries⁴ de l'RMI.

Pel que fa a l'illa de Mallorca, només disposam de dades relatives a persones immigrants extracomunitàries i famílies monoparentals. El 37,4 % de les persones titulars de la prestació són immigrants, seguides de les famílies monoparentals (28,9 %).

⁴ Una persona beneficiària de l'RMI pot estar a més d'un grup dels anomenats com a "perfil de risc".

Amb la resta de perfils de risc, es pot afirmar que a Menorca el perfil majoritari és el de les persones que han esgotat la prestació d'atur (44,32 %), seguit de les famílies monoparentals (20,94 %) i altres situacions (13,36 %). A Eivissa, el 32,22 % són persones immigrants, seguides de les famílies monoparentals (16,67 %) i de les persones que han esgotat la prestació d'atur (15,56 %). A Formentera, els col·lectius majoritaris són les famílies monoparentals i les persones que es veuen afectades per una situació d'exclusió social greu, ambdós col·lectius amb el 33,33 % sobre el total de persones titulars.

Quadre 9. Distribució de les persones titulars de l'RMI per perfil de risc (2013)

	Menorca	Eivissa	Formentera
Persones immigrants	11,58%	32,22%	16,67%
Famílies monoparentals	20,94%	16,67%	33,33%
Violència de gènere	3,56%	2,22%	0,00%
Població gitana	1,11%	6,67%	0,00%
Persones en exclusió social greu	5,12%	13,33%	33,33%
Persones que han esgotat la prestació d'atur	44,32%	15,56%	16,67%
Altres (addiccions, salut mental, menors desinstitutionalitzats ...)	13,36%	13,33%	0,00%
Total	100,00%	100,00%	100,00%

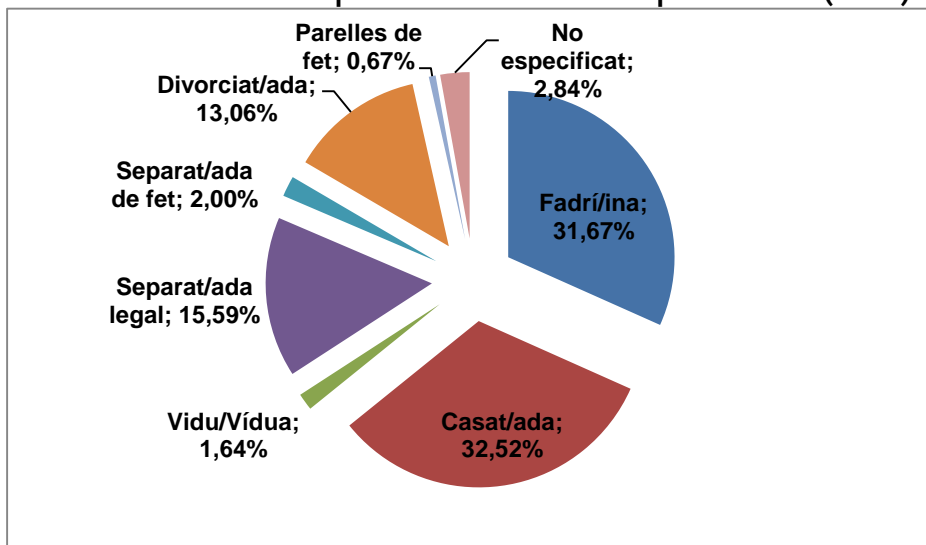
Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

5.7. Les persones titulars de la renda mínima d'inserció segons l'estat civil

Pel que fa a l'estat civil, les persones casades (32,52 %) i les fadrines (31,67 %) són les més representades entre la població perceptora de l'RMI. Per illes, Mallorca i Menorca registren el percentatge més alt de persones casades i fadrines, indistintament. Eivissa, és la que presenta el percentatge més baix de persones casades (tan sols el 15,5 %) i el més alt de persones separades i divorciades (53,3 %).

Gràfic 7. Distribució de les persones titulars de l'RMI per estat civil (2013)

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

5.8. Les persones titulars de la renda mínima d'inserció segons la composició i la tipologia del nucli de convivència

Durant l'any 2012, la grandària mitjana de la llar entre les persones usuàries de l'RMI és de 2,69 membres. Mallorca té una mitjana de 2,80 membres per unitat de convivència; Menorca, amb 2,40 membres per nucli de convivència, ocupa la segona posició, i finalment se situen Eivissa i Formentera, amb 2,04 i 1,33 membres per llar, respectivament. S'ha de destacar que, durant els anys de crisi econòmica, la mitjana de membres ha anat creixent respecte d'anys anteriors, quan pràcticament just s'arribava a dos membres per llar, la qual cosa fa suposar que, actualment, les llars formades per més de dos membres una persona adulta amb fills i filles menors a càrrec, o una parella amb fills i filles experimenten un increment de la pobresa.

Pel que fa al nombre de membres de les llars, destaca el fet que el 29,2 % de les llars de les Illes Balears que perceben l'RMI són unipersonals —aquest percentatge, tot i que és majoritari, decreix any rere any, atès que augmenta el nombre de llars formades per més de dos membres.

Quadre 10. Distribució de les persones titulars de l'RMI per composició del nucli de convivència (2013)

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Illes Balears
1 beneficiari	26,5%	37,1%	45,6%	66,7%	29,2%
2 beneficiaris	21,8%	22,3%	24,4%	33,3%	22,0%
3 beneficiaris	19,3%	17,0%	17,8%	0,0%	18,8%
4 beneficiaris	17,1%	13,7%	6,7%	0,0%	16,1%
5 beneficiaris	8,7%	6,9%	3,3%	0,0%	8,1%
6 i més beneficiaris	6,5%	3,0%	2,2%	0,0%	5,7%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

Segons el quadre anterior, hem de destacar la presència de les llars unipersonals a Formentera i Eivissa, el 66,7 % i el 45,6 %, respectivament, durant el 2013⁵. A Menorca aquest percentatge és del 37,1 %, i a Mallorca aquest tipus de llars només suposen el 26,5 %.

En relació amb altres tipologies, el 28,43 % de les llars són monoparentals —una persona adulta amb fills i filles. D'aquestes, el 92,3 % són encapçalades per una dona. A Eivissa destaca la presència de les llars unipersonals (44,4 %), i a Mallorca, la de les llars biparentals amb menors a càrrec (36,5 %).

Quadre 11. Distribució de les persones titulars de l'RMI per tipologia de la llar (2013)

	Dones	Homes	Total
Unipersonal	308	388	696
Monoparental	591	49	640
Biparental	397	333	730
Parella sense fills	70	66	136
Altres	32	17	49
Total	1.398	853	2.251

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

5.9. Les persones titulars de la renda mínima d'inserció segons el règim de tinença de l'habitatge

L'habitatge es considera un recurs bàsic i primordial a l'hora d'analitzar i valorar les situacions de necessitat i la integració social de les persones. En aquests moments, la problemàtica de l'habitatge s'ha convertit en un tema central per a les famílies, el qual, atesa la crisi econòmica, té la cara més dramàtica en els processos de desnonament. Les dades de què disposam mostren que el règim de tinença de l'habitatge que més predomina entre les persones titulars de l'RMI és el de lloguer (el 59,17 % en el conjunt de les Balears), seguit de l'habitatge cedit (10,31 %) i el rellogat o compartit (10,13 %); l'habitatge en propietat (el 13,01 %) és gairebé una

⁵ Aquest fet es repeteix any rere any.

excepció si es compara amb la mitjana de les Illes Balears⁶. Per illes, destaca Formentera per sobre de la resta amb el percentatge més alt d'habitatges llogats (66,67 %) i, en relació amb els habitatges en propietat, Mallorca és la que registra el percentatge més alt, amb el 14,54 %. Eivissa destaca per sobre de la resta d'illes en el volum d'habitatges compartits o rellogats, que és del 25,56 %.

Quadre 10. Distribució de les persones titulars de l'RMI per règim de tinença de l'habitatge (2013)

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Illes Balears
No determinat	4,94%	0,00%	0,00%	0,00%	3,86%
Cedit-facilitat	9,48%	15,48%	3,33%	16,67%	10,31%
Llogat	60,08%	57,61%	47,78%	66,67%	59,17%
Rellogat/compartit	10,05%	7,11%	25,56%	0,00%	10,13%
Propi en pagament	10,11%	5,84%	1,11%	0,00%	8,97%
Propi pagat	4,43%	2,54%	3,33%	0,00%	4,04%
Compartit	0,00%	0,00%	14,44%	0,00%	0,58%
Altres	0,00%	8,88%	0,00%	0,00%	1,55%
Ocupat il·legalment	0,91%	2,54%	4,44%	16,67%	1,38%
Total	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	0,00%

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

D'altra banda, la informació relativa al tipus d'habitatge revela que el 71,83 % de les persones titulars de l'RMI viu en pisos o apartaments, seguit del 17,42 % que viu en habitatges unifamiliars. Per illes, destaca que el 8,89 % de les persones titulars de l'RMI a Eivissa viu en habitatges col·lectius, i que el 3,55 % dels titulars a Menorca no té habitatge.

Quadre 11. Distribució de les persones titulars de l'RMI per tipus d'habitatge (2013)

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Illes Balears
Pis - Apartament	70,19%	76,65%	85,56%	33,33%	71,83%
Habitatge unifamiliar	19,36%	10,41%	4,44%	66,67%	17,33%
Habitatge col·lectiu (Residència, Habitatge tutelat...)	0,06%	5,08%	8,89%	0,00%	1,29%
Pensió	0,17%	0,25%	1,11%	0,00%	0,22%
Barraca/Casa prefabricada	0,80%	1,52%	0,00%	0,00%	0,89%
Tenda de campanya, Caravana	0,23%	0,25%	0,00%	0,00%	0,22%
Altres	1,36%	2,28%	0,00%	0,00%	1,47%
NS/NC	7,84%	0,00%	0,00%	0,00%	6,13%
Sense habitatge	0,00%	3,55%	0,00%	0,00%	0,62%
Total	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

⁶ Segons l'Enquesta de condicions de vida (ECV), a les Balears, el percentatge de llars que tenen l'habitatge en propietat és del 65,9 %, tot i que, segons les dades de l'ECV de 2012, s'ha registrat una baixada de 8,3 punts respecte a l'ECV de 2011.

5.10. Les persones titulars de la renda mínima d'inserció segons la relació amb l'activitat econòmica

Les possibilitats d'accedir i participar plenament en el mercat de treball constitueixen un dels factors principals per a la inclusió social i el desenvolupament de les persones. Així doncs, i tenint en compte les característiques del programa de renda mínima, hem de pensar que la població beneficiària de la prestació és la que ocupa les posicions més desavantajoses en el mercat de treball (més grau d'eventualitat i temporalitat en el lloc de feina, més precarietat laboral, més períodes d'atur i més desqualificació) i la que, en conseqüència, es trobarà en una situació de més vulnerabilitat i exclusió laboral.

De les persones beneficiàries de l'RMI, enguany destaquen les que provenen de l'atur i que han esgotat la prestació o bé el subsidi d'atur. Així, per tant, el 71,97 % de les persones titulars d'una RMI són persones aturades que han treballat abans. Destaca Mallorca, amb el percentatge més elevat d'aquest col·lectiu, el 72,80 %, seguida de Menorca i Eivissa, amb el 71,57 % i el 60 %, respectivament.

Quadre 12. Distribució de les persones titulars de l'RMI segons la relació amb l'activitat econòmica (2013)

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Illes Balears
No determinada	0,80%	4,06%	0,00%	0,00%	1,33%
Treball amb contracte	1,99%	2,54%	1,11%	0,00%	2,04%
Treball sense contracte	0,00%	5,84%	4,44%	0,00%	1,20%
Activitat per compte propi	0,23%	0,51%	0,00%	0,00%	0,27%
Activitat no regularitzada (sense contracte i sense ss)	0,00%	5,58%	20,00%	33,33%	1,87%
Venda ambulat	0,00%	2,03%	2,22%	0,00%	0,44%
Iniciatives social d'ocupació	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Taller ocupacional (Càritas)	0,00%	0,00%	4,44%	0,00%	0,18%
En atur cercant la 1a feina	6,98%	5,58%	7,78%	33,33%	6,84%
En atur havent treballat abans	72,80%	71,57%	60,00%	33,33%	71,97%
Altres	16,81%	2,28%	0,00%	0,00%	13,55%
NS/NC	0,40%	0,00%	0,00%	0,00%	0,31%
Total	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

D'altra banda, segons les dades proporcionades pels consells insulars, només el 5,82 % de les persones titulars de l'RMI té feina. Entre aquestes persones, un 2,04 % fa feina amb contracte, un 1,20 % no té contracte, un 1,87 % treballa en una activitat no regularitzada, un 0,44 % es dedica a la venda ambulat i un 0,27 % fa feina per compte propi.

5.11. Les persones titulars de la renda mínima d'inserció segons el procés d'inserció

Els convenis d'inserció o inclusió social, segons el Decret 117/2001, es duen a terme mitjançant convocatòries d'ajudes del Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB) i són projectes que executen processos d'ajuda individual, personalitzada i integral; a través de l'acompanyament, la persona construeix un projecte professional que integra les necessitats personals amb les exigències socials, amb la finalitat d'integrar-se en el mercat laboral de manera regular.

Aquests convenis es concreten en els programes d'inserció social o els itineraris d'inserció sociolaboral entre el SOIB i els consells insulars⁷. Els programes d'inserció laboral es duen a terme a través dels serveis d'orientació i acompanyament a la inserció laboral. Al llarg del 2013, i segons dades de les persones demandants al SOIB, els serveis d'informació i orientació varen atendre 1.466 persones beneficiàries de l'RMI, el 58,3 % de les quals eren dones, i el 41,7 % restant, homes.

Les persones demandants de feina que han registrat un contracte durant el 2013 i que han estat beneficiàries de l'RMI presenten la distribució següent⁸:

- 327 persones han estat contractades per empreses,
- 9 persones s'han incorporat a Escoles Taller/Cases d'Ofici/Tallers d'Ocupació,
- 66 persones han iniciat formació d'oferta, i
- 90 s'han derivat a ofertes de feina.

5.12. Les persones titulars de la renda mínima d'inserció segons l'estat de salut

Una darrera qüestió és la relacionada amb l'estat de salut de les persones titulars de l'RMI com a informació complementària a la situació de necessitat de l'individu o la unitat de convivència.

Tot i que no disposam de dades del conjunt de Mallorca, pel que fa a Menorca, Eivissa i Formentera sí que hi ha informació homogènia dels darrers anys.

La manca de salut és un factor clau, atès que, si bé és cert que les persones estan cobertes per la part assistencial, no ho estan per la part laboral; això es deu al fet que moltes d'elles, tal com hem vist en l'apartat anterior, no tenen un contracte

⁷ En la convocatòria 2013-2014, el Consell Insular d'Eivissa no ha presentat cap programa d'inserció laboral per a les persones beneficiàries de la renda mínima d'inserció.

⁸ Segons dades facilitades pel SOIB.

laboral que els permeti sol·licitar la incapacitat laboral transitòria. En general, tampoc no tenen dret a la pensió no contributiva d'invalidesa, perquè no pateixen una discapacitat prou elevada. És per aquests motius que el problema de salut és el que els motiva a sol·licitar una renda mínima d'inserció. A Menorca, la problemàtica de salut més estesa és la referent a les malalties cròniques, el 17,1 % de les persones titulars de l'RMI en pateixen, i a Eivissa el 44,4 % té problemes de depressió o ansietat. A Formentera, l'estat de salut de les persones titulars de l'RMI es distribueix de manera equitativa entre el reconeixement d'una discapacitat, d'una malaltia mental o de depressió o ansietat, amb el 33,3 %, respectivament.

Quadre 13. Distribució segons l'estat de salut (2013)

	Menorca	Eivissa	Formentera
Valoració de discapacitat > 33%	13,3%	3,33%	33,33%
Malaltia mental amb valoració de discapacitat	7,6%	1,11%	33,33%
Malaltia mental sense valoració de discapacitat	5,2%	2,22%	
Incapacitat laboral	10,0%	5,56%	
Depressió i ansietat	15,6%	44,44%	33,33%
Addiccions	15,6%	8,89%	
Malalties cròniques (malalties respiratòries, malalties cardiovasculars, trastorns immunològics...)	17,1%	12,22%	
Malalties infeccioses i parasitàries	0,0%		
Final d'embaràs o maternitat recent	6,2%		
Altres	9,5%	22,22%	
Total	100,0%	100,00%	100,00%

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

Annex

Informació per municipis sobre les persones titulars de l'RMI⁹

Municipi de residència	2013	%	25-64 a	Incidència * 1.000 hab.
Alaior	38	9,64%	5.680	6,69
Castell (Es)	72	18,27%	4.791	15,03
Ciutadella de Menorca	79	20,05%	17.573	4,50
Ferrieres	4	1,02%	2.713	1,47
Maó	172	43,65%	16.802	10,24
Mercadal (Es)	10	2,54%	3.341	2,99
Migjorn Gran (Es)	5	1,27%	883	5,66
Sant Lluís	14	3,55%	4.371	3,20
Total	394	100,00%	56.154	7,02
Municipi de residència	2013	%	25-64 a	Incidència * 1.000 hab.
Eivissa	62	68,89%	32.896	1,88
Santa Eulària des Riu	13	14,44%	23.316	0,56
Sant Josep de sa Talaia	8	8,89%	16.160	0,50
Sant Joan de Labritja	3	3,33%	3.432	0,87
Sant Antoni de Portmany	4	4,44%	14.754	0,27
Total	90	100,00%	90.558	0,99
Municipi de residència	2013	%	25-64 a	Incidència * 1.000 hab.
Formentera	6	100,00%	7.516	0,80

⁹ La gestió de l'RMI pot influir en l'índex d'incidència o la taxa de cobertura de les distintes illes i els municipis. Bàsicament, les variables que més hi influeixen són el temps màxim de prestació i la limitació de pressupost.

Municipi de residència	2013	%	25-64 a	Incidència * 1.000 hab.
Alaró	10	0,57%	2.985	3,35
Alcúdia	17	0,97%	12.539	1,36
Algaida	18	1,02%	3.148	5,72
Andratx	3	0,17%	6.487	0,46
Anany	5	0,28%	475	10,53
Artà	13	0,74%	4.089	3,18
Banyalbufar	2	0,11%	344	5,81
Binissalem	25	1,42%	4.380	5,71
Búger	1	0,06%	550	1,82
Bunyola	4	0,23%	3.753	1,07
Calvià	98	5,57%	32.386	3,03
Campanet	11	0,62%	1.369	8,04
Campos	18	1,02%	5.847	3,08
Capdepera	15	0,85%	6.968	2,15
Consell	20	1,14%	2.179	9,18
Costitx	5	0,28%	702	7,12
Deià	3	0,17%	472	6,36
Escorca	0	0,00%	173	0,00
Esportles	7	0,40%	2.892	2,42
Estellencs	0	0,00%	219	0,00
Felanitx	1	0,06%	9.619	0,10
Fornalutx	0	0,00%	383	0,00
Inca	73	4,15%	17.819	4,10
Lloret de Vistalegre	8	0,45%	722	11,08
Lloseta	19	1,08%	3.242	5,86
Llubí	17	0,97%	1.228	13,84
Llucmajor	118	6,70%	22.797	5,18
Manacor	24	1,36%	22.849	1,05
Mancor de la Vall	2	0,11%	755	2,65
Maria de la Salut	8	0,45%	1.111	7,20
Marratxí	41	2,33%	20.972	1,95
Montuïri	10	0,57%	1.521	6,57
Muro	29	1,65%	3.799	7,63
Palma	862	48,95%	238.659	3,61
Petra	19	1,08%	1.444	13,16
Pollença	5	0,28%	9.059	0,55
Porreres	6	0,34%	3.023	1,98
Puigpunyent	12	0,68%	1.147	10,46
Sa Pobla	48	2,73%	6.893	6,96
Sant Joan	5	0,28%	1.003	4,99
Sant Llorenç	18	1,02%	4.518	3,98
Santa Eugènia	1	0,06%	987	1,01
Santa Margalida	43	2,44%	7.228	5,95
Santa Maria del Camí	14	0,80%	3.690	3,79
Santanyí	8	0,45%	7.039	1,14
Selva	4	0,23%	2.189	1,83
Sencelles	14	0,80%	1.890	7,41
Ses Salines	3	0,17%	3.138	0,96
Sineu	14	0,80%	2.053	6,82
Sóller	22	1,25%	8.255	2,67
Son Servera	12	0,68%	6.712	1,79
Valldemossa	1	0,06%	1.191	0,84
Vilafranca de Bonany	25	1,42%	1.542	16,21
Total	1.761	100,00%	510.434	3,45